

քանք իրմէն, որ իւր անմահ յիշատակաց արժանի գործունութիւնքն փութով կերպաւորեցնելու ջանք ընէ, որով և ,, ազգային բարերար, անուես, սակեղէն գրերով իրեն ժառանգութիւն մնայ անջինջ յիշատակօք:

Իշխէ Լատինաց Մեծադուռնէն:

Ի 20 Ն Յունիս 1871 թ.

ՍԱԽԻՆԻՅ:

ՍՈՒՐԷԱՆԴԱԿԻ ԲԻՒՋԱՆԴԵԱՆ.

Երուսաղէմի Լատինաց միաբանութեան անիրաւ մէկ պահանջին մերժման առթիւ բացուած խնդիրն արդէն յայտնի է մեր ընթերցողաց:

Երուսաղէմայ Ս. Պատրիարքը Լատինաց ասկէ առաջ ըրած մէկ քանի յափշտակութիւններէն վախճալով, Ս. Յակոբայ և Ս. Փրկչի ազգային վանուց մէջ տարին միանգամ պատարագելութեան թղթովութիւնը՝ որ պարզ հիւրընկալութեան շնորհ մ'էր, իւր տանուտիրական իրաւամբ դադրեցուց. բայց Լատինք՝ հիւրընկալութեան սովորութիւնն իբրեւ իրաւանց փաստ բռնելով, դատ բացած են Պ. Պատրիարքին դէմ, և կը պահանջեն որ դարձեալ շարունակուի հիւրընկալութիւնը, և այս պահանջին յառաջ տանելու համար ամեն հնարք և միջոց ի գործ կը գնեն:

Հետեւեալ յօդուածը՝ որ այս ամենակարեւոր խնդրոյն լիակատար ծանօթութիւն ունեցող պատուարժան եկեղեցականէ մը գրուած է, բարեսէր ազգայնոց և մանաւանդ Վարչութեան ուշադրութեանը կը ներկայացնէր պարունակած՝ թանկագին տեղեկութեանց պատճառաւ որք Հայոց իրաւանց ինչ աստիճան զօրաւոր ըլլալը կը ցուցնեն:

ՍՈՒՐԻ ՏԵՂԵԱՏ ԽՆԴԻՐ

Ամբողջ տարի մ'է, որ Լատին և Հայ կղերին մէջ խնդիր մը կ'յուզուի. կենսական խնդիր մը, որ գրեթէ ընդհանուր Հայոց ազգին ուշադրութիւնը գրաւած է այսօր. Լատին կղերը կը պնդէ իբր իրաւունք՝ Հայոց սեպհական երկու եկեղեցեաց մէջ

տարին մէկ մէկ օր պատարագել. Իսկ Հայք դարերէ ի վեր զանազան հաստատութեամբ իրենց աւանդուած սեպհական իրաւունքները պաշտպանելով, այս նորահար և վնասակար միջամտութեանց դէմ կը կենան. Այս մասին Հայ հասարակութիւնը չէ թէ միայն հեռուէն հանդիսատես կը լլայ, այլ ցաւ ի սիրտ կ'մտածէ թէ այս խնդիրը ո՞ր պիտի յանգի, և ի՞նչպէս պիտի լուծուի: Սուրբ տեղեաց վերայ փոքր ինչ համութիւն ունեցողը շատ դիւրութեամբ կրնայ որոշել խնդիրը թէ ի՞նչ է և որո՞ւ կը պատկանի. իսկ անոնք որ այս խնդիրներէն հեռու են, այլ և այլ մտածմանց և խորհրդածութեանց ենթակայ կը լլան. Խնդիրը շատ պարզ է, և մեր պիտի ջանամք աւելի պարզ կերպով ներկայացնել հասարակութեան աչքին դիմաց, Սուրբ տեղեաց խնդիրը երկու հիմնական իրաւանց կէտերու վերայ կը կայանայ, և այնպէս բաժնուած է քրիստոնեայ ազգաց մէջ. Այս երկու հիմնական իրաւանց զօրութեամբն է. որ իւրաքանչիւր ազգ իւր առանձին սեպհականութեան տէր եղած է: Մէկն է բաժանորդութեամբ Բաշմէի պաշտուած տեղերը. իսկ միւրը իւրաքանչիւր ազգի սեպհական վանքերը: Եւ այս երկու ըսկզբունքները միշտ յարգուած են, Տաճկաց Մարգարէի Հաշմէի Մէհմէտէն մինչև ցայսօր Օսմանեան պետութեան կողմէն տրուած հրովարտակներով, որոնց մէջ իւրաքանչիւր ազգաց տեղը, բաժինը, վանքը, առանձին սեպհականութիւնը, յիշուած եւ որոշուած են: Բաժանորդութեամբ պաշտուած տեղերն են Սուրբ Յարութեան առճարը, Բեթլէհէմի եկեղեցին և այլր, Սուրբ Աստուածածնի գերեզմանը և Զիթնեաց ժող, ի բաց առեալ այն փոքր նշանակութիւն ունեցող տեղերը, որոնք յարկի տակ չեն: Պալով իւրաքանչիւր ազգաց յատկացեալ վանքերից, Ս. Յակոբ, Ս. Փրկչի, Ս. Հրեշտակապետ և շնորհալու ազգին, Ս. Պոստանդիանոս, Ս. Տիմիթրի և Ս. Նիկիոյ և շնորհալու ազգին, Տէրիւմուռ և Փուշ պսակ և շնորհալու Լատինաց ազգին են. իւրաքանչիւր ազգ իւր հրովարտական զօրութեամբ իւր իրաւանցը պաշտպան և տէրն է: Լատինք կարգի և իրաւանց դէմ կը պնդեն թէ տարին երկու օր Հայոց եկեղեցեաց մէջ պիտի պատարագեն, ուրեմն Հայք ալ իրաւ

առնք ունին պնդել թէ Լատին եկեղեցեաց մէջ պիտի պատարագեն, եթէ Լատինք կարգելուն, Հայք ալ իրաւունք ունին արգելելու: Եթէ Հայք քրիստոնէական և եղբայրական սէրը յարգելու համար Լատինաց տարին երկու օր պատարագելու շնորհքը ըրած են, պէտք է որ Լատինք ալ փոխադարձը ընեն. իսկ եթէ Լատինք այս փոխադարձ սէրը զլացեր են և կ'ըլանան. ուրեմն ինչո՞ւ Հայերը կատարեն: Երբ Լատինք այս փոխադարձ սէրը յարգեր են, Հայք ալ քրիստոնէական սիրով շնորհք ըրած են տարին երկու օր իրենց եկեղեցեաց մէջ պատարագելու: Ասոր փոխադարձ Լատինք, մեր ցամաքէն եկող ուխտաւորները Նազարէթի վանքին մէջ կ'ընդունէին. որք հոն կը պատսպարուէին և առանց արգելքի իրենց ուխտը կը կատարէին, նոյնպէս Երուսաղէմէն գնացողները, Երկրորդ, տարին երեք չորս օր մեր ուխտաւորները Յովհաննու Ծննդեան վանքը տանելով, և Հայոց վարդապետները աւետարան կարդալով և եկեղեցական երգեցմունքով ժողովուրդը հոգեւորապէս կ'մխիթարէին: Երբ Լատինք իրեն ուխտին դրժակին, Նազարէթի վանուց ղոնները ուխտաւորաց պէմ՝ զոցեցին, ուխտ ընել տալը անգամ անոնցմէ զլացան, այնուհետեւ Հայ ժողովուրդը Նազարէթի փողոցներուն անկիւնները՝ մինչ իրենց մեկնիլը բացօթեայ մնացին: Իսկ Յովհաննու Ծննդեան եկեղեցւոյ մէջ աւետարան մի կարդալը անգամ արգիլեցին՝ հերձուած և հերետիկոսի ձայն չլսնէր ըսելով, իբր թէ Հայուն կարգացած աւետարանը Քրիստոսի աւետարան չըլլար: Եթէ Լատինք այս փոխարինութիւնը մերժեցին, Հայք ալ պարտաւոր են մերժելու: Եթէ Լատինք Հայոց ձայնը իբրեւ հերետիկոսի իրենց եկեղեցւոյ մէջ լսել չեն ուզեր, միթէ Հայք Լատինաց աստուածացեալ Բարին անունը և ձայնը իրենց եկեղեցւոյ մէջ լսել կուզեն. միթէ Հայք կոնա՞ն տանիլ, երբ օտարական մը իրենց սեպհական եկեղեցւոյ բնովն վրայէն կը քարոզէ թէ անսխալ Բարը չ'ընդունող Հայք հերձուածող հերետիկոս և դժոխային են, զոր Հայք իրենց ականջովը կ'ըսեն: Ո՞ր ազգութիւն և ո՞ր քրիստոնէութիւն կրնայ տանիլ այս խօսքերը: Եթէ ըստ անսուտ աստուածաբանութեան նոցա Հայք հերետիկոս և դժոխային

են, թող չմերձենան ոչ Հայոց և ոչ եկեղեցեացը, որպէս զի իրենք ալ չպղծուին և դժոխք չերթան: Լատինք քրիստոնէական փոխադարձ սէրը մեկդի դնելով, Հայերը դժոխք խրկելով, չոր և անզոյ իրաւունք մը պաշտպանել կուզեն, և այն՝ ալոյց սեպհականութեան վրայ բռնանալով. խնդիրը պարզ և մեկին կերպով թող ներկայացնեն Եւրոպիոյ տէրութեանց առջեւ, փոխանակ սուտ ու սխալ խօսքերով զանոնք զրգուելու թէ Հայք իրաւունք չեն ճանաչեր, քրիստոնէական սէրը չեն յարգեր, և մարդկութեան պահանջմանց դէմ կ'դնին: Արդ այս խնդիրները քանի որ կղերական են, ի՞նչ հարկ կայ ուրիշ միջոցներու դիմել. կղերը կղերին հետ թող իրաւասօճ ըլլայ. խնդիրը կղերական, միջամտութիւնը քաղաքական, այս երկու մարմինները իրարու հակառակ և միանգամայն շատ տարանջատ են: Ամփոփենք խօսքերնիս. Հայ կղերը իւր ազգին կողմէն ազգային սեպհական իրաւանց աւանդապահն է, և իւր նուիրական պարտքն է զանոնք յաւիտեանս պաշտպանելու, և քրիստոնեայ ազգաց հետ եղբայրական սիրով վարուելու: Այս է Հայ կղերին ըսկըզուկը և անոր նպատակը: Իւր իրաւունքը պաշտպանել ըլինք, և այս ինչով, ո՞ր ժամանակէն ի վեր, և ի՞նչ հիման վրայ հաստատուած է, համառօտ կերպիւ կը ծանուցանուի ի լուր աշխարհի: Ի բաց թողլով ազգային պատմութիւնները, միայն առ այժմ՝ ձեռքերնիս գտնուած ահտնամէներն և հրովարտակաց մեկ քանին մէջ բերենք:

Հաշիւէն Մէնէմէ, արարացւոց մարգարէն, երբ իւր իշխանութիւնը Պաղեստինու երկրին վերայ տարածեց, և հոն գտնուած Հայոց ազգը և վանքին միջամտութիւնը անոր հպատակութիւն յայտնեց, նոյն Մարգարէն Հաշիւէ մի գրելով անոնց հետ ուխտ և դաշինք ըրաւ, յիշելով անոր մէջ Հայոց ազգին միաբանութեան բաժանորդ գտնուած տեղերն և սեպհական վանքերը, անուանի Ս. Յակոբայ վանքը՝ Հայոց Պատրիարքին և միաբանութեան մշտնջենաւոր նստելու տեղ է. Փրկչայ և Հրեշտակապետի վանքերը և Ս. Յովհաննէս եկեղեցին և այլ Ս. տեղերը Հայոց ազգին սեպհականութիւնն են, և ոչ դք իրա-

ւունք ունի ասոնց միջամտելու, փոխելու, այլալ-
 լելու և կամ յափշտակելու: Երուսաղէմ՝ քա-
 ղաքին դուրսը և ներսը գտնուած եկեղեցիքը Ս.
 տեղեաց բաժնի ներք, Սիոնի լեռան վերայ եղած
 գերեզմանատունը և այլն . . . այս ամեն իրա-
 ւունքները և արտօնութիւնները սեպհականու-
 թիւն տուած է ազգին Հայոց, և երբէք միջա-
 մտութիւն և փոփոխութիւն չըլլալու համար,
 իւր ուխտագիրը անիծիւք և նզովիւք կը կնքէ:
 (Շարժանքի):

ԴԱՍՏԻԱԿԱՑ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ուրախութեամբ կճանուցանեմք թէ՛ այս անուն
 քարենպատակ ընկերութիւն մը հաստատուած է
 մայրաքաղաքս, ուսումնական ձեռնհաս ազգային-
 ներէ. ուր ամեն թաղ երկսեռ վարժարաններ պի-
 տի բանան ու և է ազգեցութենէ ու թաղային ի-
 րաւասութենէ բոլորովին անկախ, շահն ու փա-
 սը իրենց ըլլալով ամեն տեսակ գիտութիւն ուս-
 մունք ու լեզուագիտութիւն պիտի աւանդուին:

Հայրենիք Թ. 58 Յուլ. 17

Ա Մ Ա Ս Ի Ա

Յուլիս 20 թուով գրուած է հետեւեալ նամակն,
 . . . Խմբագիր.

Ճշմարտութեան սիրահար անհատի մը չզինիլ
 անհնար է երբ հրապարակաւ կդաւաճանուի կրօն-
 քը, և իբր թշնամական նենգ ու անարգու կրից
 դործիք ու խաղալիք կդառնայ. մեր և բոլոր քր-
 թիստոնեայ աշխարհին համազումն է թէ՛ քրիս-
 տոնէական հաւատոյ նախահիմն ու բուն հեղի-
 նակը Քրիստոս է, և մի է Քրիստոս ամենայն հա-
 ւատացեալ ազգաց, չկրնար այլեայլ միջոցներով
 ու պաշտամունքներով միևնոյն Քրիստոս տարբեր
 տարբեր ընդունիլ, ճանչնալ և խոստովանիլ. ու-
 բնմ ինչ իրաւամբ տեղւոյս գերմանացի բողոքա-
 կանաց միսիոնար Պատ. Հվարց կհամարձակի պօ-
 ռալ իւր քարոզութեան ատեն բազմութիւ ուն-
 կընդդաց առջն թէ՛ «Բողոքականաց Քրիստոսին
 միայն հաւատալ պէտք է, քանզի նա արգար և

ճմարիտ է, և փրկութեան միակ ճանապարհ»,
 Լուսաւորչեան կոյս կրօնի ղեկավար յոյս վարդա-
 պետը նաև յարած է թէ «նոյն Քրիստոս յետ
 քառասուն և հինգ ամաց գայ յաշխարհ և երկ-
 րոյն իշխանութիւն վարէ»:

Արդ՝ մենք այս միսիոնարին խօսքերուն ոչ եր-
 բէք կարեւորութիւն կուտամք, այլ մեր միակնպա-
 տակն է մի քանի պարզամիտ բողոքականաց ասոր
 հետ ունեցած սիրալիր վարմունքն ու համակ-
 րութիւնը յանդիմանել. ահաւասիկ պարտք կը
 համարիմք ի լուր աշխարհի հրատարակել նորին
 այս վարդապետութիւնը ի զգուշութիւն պարզա-
 մտաց, ջաւ յայտնելով որ միսիոնարի մը և բա-
 ղոքական կրօնի պատւոյն մեծկակ կեղտմը բերող
 դժպատեհ իրականութիւն մը է այս:

Այս միսիոնարն է որ, իբր ատեցող և թշնա-
 մանող հակառակ Ս. Աւետարանի բարոյական
 վարդապետութեանց, հակառակ հայ եկեղեցւոյ
 դրութեանց, անհաս կոյսերը ու երիտասարդները
 իրարու հետ կպսակէ, որ ազգահամարութեան
 օրինօք երբէք արժան չէ, և հայ եկեղեցին օրի-
 նաւորապէս կմերժէ և թոյլ ու հրաման չտար
 նոցա պսակի ու ամուսնութեան սուրբ խորհուրդը
 կատարելու:

Ափսոս . . . որ մեր հայազգի ժողովրդոց պար-
 զամիտներէ ոմանք ալ երբեմն յիշեալ միսիոնա-
 րին ժողովարանը կերթնեկեն:

Ափսոս . . . որ այսպիսի պաշտօնեայք կվար-
 ձատրուին յամօթ և ի նախատինս Պօռ. Էնկէր-
 թեան, որ արժանապէս հոգեւոր մշակներ չեն ընտ-
 րեր աւետարանական վսեմ վարդապետութիւնը
 օր քան զօր յառաջ տանելու. և զարմանալին
 այն է՝ որ երբեմն օձտիչ և պառակտիչ ըլլաւ
 պատեհութեանց մէջ ալ լաւ կը յաջողին այս-
 պիսիք:

Մկրտիչ Պահլավան:

—Այցաւիմք որ գաւառներէն շատ անգամ այսպի-
 սի զանգատանաց լուրեր կուգան, ընդդէմ բողո-
 քական քարոզչաց: Ո՛րչափ աղէկ կըլլայ եթէ
 այս քարոզիչք աշխատին իրենց վարդապետու-
 թեանց դարձունել չքրիստոնեաները, եթէ կա-
 րող են. կարծեմք այս իսկ է Պորտ ընկերու-
 թեան նպատակն ու. և ոչ թէ՛ վրդովել քրիս-

տոնեայ խաղաղիկ ժողովրդոց անդորրութիւնը որ քրիստոնէութեան և միանգամայն մարդկութեան բոլորովին հակառակ է:

Փոսնջ Թ. 684 Յուլ. 34

Ս Ե Բ Ա Ս Տ Ի Ա

Հետեւեալ հետաքրքրական պատմութիւնը քաղեցինք յունիս 26 թուով գրուած մասնաւոր նամակէ մը:

«Սերաստացի Յարութիւն Սայրխեան աղքատ և բարեպաշտ 70 ամեայ ծերունին իւր երազին մէջ կը տեսնէ (յունիս 20ին) գրեթէ երեսնամեայ երկու երիտասարդներ ծերունիէն երկու կանգուն հեռու մէկմէկու դէմ՝ կանգնած՝ ծերը կը կանչեն ըսելով «Արթին էմի քովերնիս եկուր» . ծերը կը պատասխանէ «Ո՛ր և ինտո՞ր դամ» . երիտասարդք կըսեն «Ելիր ասկէց Ս. Հրեշտակապետ վանքը եկուր հոն պահարան մը կայ պիտի բանան» . ծերունին առաւօտուն կեկլէ առանց մէկու մը բան մը խօսելու աւանակ մը հեծած ուղղակի Ս. Հրեշտակապետ կերթայ, այն դիշերը հոն կը պառկի. դարձեալ երիտասարդներէն մին կուգայ կը տանի զայն պահարան կը ցուցնէ վանքէն քարաձիք մը հեռու փոքրիկ բլուրի մը վրայ, կըսէ «այս երեք քարերը ետ առ ու հոս փորէ պիտի գտնաս» . ծերունին առաւօտուն ելածին պէս գործը տեղեյն սպասաւորներուն կը պատմէ, բայց անոնք չեն հաճիր այս բանն ընել. տիրացու Մարտիրոսն ալ որ յիշեալ վանքին տնտեսն է՝ կըսէ, այդ երազը ես երեք տարի յառաջ տեսայ, բայց վախցայ չուզեցի մէկու մը յայտնել. ծերունին կը պատասխանէ ո՛վ որ ալ ըլլայ ես չպիտի վախնամ ու հոս պիտի փորեմ. վերջապէս կը փորէ մէկ ու կէս կանգունի չափ խորութեամբ. մէկ մ'ալ գերեզմանի քար մը երեւան կեկլէ. քարը կը վերցունեն որ տակը քարուկիրաշէն աւազան մը մէջը խումը մը ոսկորներ լեցուած և յիշեալ ոսկորներուն վրայ ալ քառակուսի փոքր տափաբակ քար մը, երկուսին վրայ այսպէս գրուած:

Այս նահապետի որ կարգէնէն վառ Բրեթոնի Ռոմիոն և Գրեթիէն Տոմիէ և Մարթէն և Երան յայտնեցին յետոյ վառ Բրեթոնի Բրեթիէն Ռոմիոն:

«Այսօր Սերաստիան անպին դանձ մ'ունեցաւ որովհետեւ քարին վրայի դիրն ալ Այսմաւուրին և Վարք սրբոցին մէջ գրուածներուն համեմատ ըլլալը բոլոր Ազգին ծանօթ է, որով բնաւ կասկածանաց տեղի չմնաց յիշեալ սրբոց մասունքներն ըլլալուն, կը պատմեն որ այս մասունքները այսինքն ոսկորները, մինչև ցարդ առանց ծակոտեղու դեղնագոյն կեցած են եղեր, նաև մէկին գլուխը ամբողջ և երեքինը կտորած, մագերին ալ հետ:

«Այս մասունքները ամբողջապէս Յովհաննէս վարդապետ և Տուգասար գիւղին քահանան կը վերցնեն Ս. Հրեշտակապետ վանուց Ս. Վարապետ անուն եկեղեցւոյ տաճարին առջև կը տանին. կը պատմեն նաև որ այս մասունքները այնպիսի անոյշ հոտ մը ունին եղեր որ մարդ կըմայլի, ինչպէս քարին վրայէն ալ կը հոտէր այս հոտը զոր մենք իսկ հոտոտեցինք:

Փոսնջ Թ. 684 Յուլ. 34

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ ՎԱՐԺԱՐԱՆ:

Վենետկոյ Մխիթարեան հարց Պապին անսխալութիւնն ընդունիլը մեծ դժգոհութիւն պատճառած է մեր Վաթուկի ազգայնոց լուսամիտ և ազգասէր մասին:

Ստուգիւ չէր յուսացուեր Վենետկոյ Մխիթարեան հայրերէն, որ Եւրոպիոյ լուսաւորեալ ազգաց և նոյն իսկ կրօնասէր Վաթուկի ժողովրդոց իբրև հակաքրիստոնէական մերժած և չընդունած վարդապետութիւն մը նուաստարար ընդունէին. և արեւելեան Վաթուկի ազգայնոց այսչափ եռանդով և զոհողութեամբ պաշտպանած դատը լքանէին:

Պապին անսխալութիւնն ընդունիլն՝ անոր ամեն հրամանաց և ակնարկութեանց կուրօրէն հնազանդիլ կը նշանակէ: Ուստի պէտք չէ զարմանալ թէ այսօր կամ վաղն իմացուի թէ յիշեալ արժանապատիւ հարք Գեր. Հասունեանի հովուական գաւազանին առջև ալ խոնարհած և անոր հաւատարիմ հպատակութիւն ուխտած են, ինչպէս որ Ս. Պապը կը պահանջէ, ամեն ազգային

և կրօնական իրաւունք զոհելով: Զի վերջինն առաջնոյն բնական հետեանքն է:

Իրաց այս վիճակին առջն՝ արեւելեան Վաթո՜ լիկ ազգայիններէ շատեր՝ որոց որդիքը Վենե՜րկոյ Միխիթարեան հարց վարժարանները կը կրթուին, կը խորհին Հայոց հետ միաբանելով ընկերութիւն մը հիմնել և առ նուազն 1000 ոսկի դրամագլուխ մը գումարելով գիշերօթիկ վարժարան մը բանալ Անտօնեան հարց տնօրէնութեան ներքեւ: Այս խորհուրդը մարմնաւորելու համար անցեալ կիրակի օրը Բերա ժողով մը գումարուած էր, ուր քանի մը Լուսաւորչական հայք ալ ներկայ էին:

Այս վերջիններէ՝ համազգային գիշերօթիկ վարժարան մը բանալու հաւանութիւն տուին, բայց փոխանակ Անտօնեան կամ ուրիշ որ և է կղերի ձեռք յանձնելու ընկերութենէն ընտրեալ Տնօրէն ժողովոյ մը վերատեսչութեան յանձնել առաջարկեցին՝ կղերին դերը միմիայն շաբաթը երկու կ' Երեք անգամ՝ իւրաքանչիւր իր դաւանակից աշակերտաց կրօնադիտութիւն ուսուցանելու սահմանին մէջ պարփակելով:

Այս առաջարկութեան վրայ որոշում մը չէ եղած, և չնք գիտեր թէ կղերական ազգեցութիւնը պիտի թողու որ Հայոց առաջարկած կերպըն ընդունուի:

Ըստ ողջմտութեան աշխարհական դպրոցներու՝ մանաւանդ համազգային դպրոցի մը մէջ՝ ուր ամեն դաւանութենէ ազգային մանկունք՝ կրնդունուին, այս կամ այն դաւանութենէ կղերին առաջնորդութիւնը բացարձակ անտեղութիւն մ' է: Աղերին դերը միմիայն կրօնք և բարոյականութիւն ուսուցանել է, և այն ալ իւրաքանչիւր իր դաւանակիցներուն. այս պաշտօնն ալ անոնց կը յանձնուի:

Այս պայմանաւ միայն կարելի է հիմնել համազգային վարժարան մը, եթէ ստուգիւ հիմնելու դիտաւորութիւն կայ, և մեր սիրով և համակրութեամբ կողջունենք այնպիսի հաստատութիւն մը՝ ուր ազգային հոգեւոյն առջև կրօնական խտրութիւն ու նկատմունք չըլլով, ազգային ազատ կրթութիւն կրնայ տրուիլ ազգին զաւակաց:

Երանի թէ Համազգային Բարեգործական ընկերութիւնն այսպիսի ազատ գիշերօթիկ վարժա-

րանի մը հիմնարկութեան ձեռնարկէր, որով իր արդէն գումարած դրամներն ալ պահ մ' առաջ արդիւնաւորիլ կ'սկսէին՝ ազգային կրթութեան կենսատու հացը ջամբելով Հայաստանի կարօտ զաւակաց:

Մասիս Թ. 1425 Օգոստոս:

Բ Է Թ Ղ Ե Հ Ե Մ

Լատինք, ամսոյս 13ի՝ գիշերային նոր հրաշք գործեցին Բէթղէհէմի մէջ: Քառասնից այրը, որ ըստ վաւերական հրովարտականք երեք ազգաց (Հայոց, Յունաց և Լատինաց) սեպհականութիւնն է և հակառակութեան պատճառաւ պարսպը կիսաքանդ մնացած էր, զաղտնածածուկ ջանիք նորոգեցին Լատինք և երկաթեայ դուռն կախելով՝ զարմացուցին բոլոր Երուսաղէմը, փոխանակ ներկային՝ 1865 թուականը արձանագրելով պարսպի վրայ, որպէս թէ վաղուց շինած են: Այս հրաշքը կատարեցին այն գիշերը, երբ արդէն բացառութիւն եղած էր իրենց, որ բնաւ իրաւունք չունին Ս. Յակովբայ տաճարին մէջ պատարագելու: Սակայն անտարակոյս ենք որ, Տեղոյս Վսեմ՝ Պուսակալի և երկուց միաբանութեանց կողմէն ձեռք առնուած միջոցներով, շուտով պիտի կործանի գիշերային հրաշալիքը և ցերեկեան լուսով նոր պարիսպ պիտի շինուի, իբրեւ սեպհականութիւն երեք ազգաց:

(Սիօն:)

ՀԵՌԱԳԻՐ ՅԱՍՏԻՍԱՆԷՆ:

Եստրախանայ Վեր. Պառաւարչէն հետեւեալ հեռագիրը եհաս յ8-ն ամսոյս:

«Թաղաւոր Սայսրն յաջողութեամբ ժամանեց յԵստրախան ընդ ժառանգի Եղեքսանդր Եղեքսանդրովիչի և մեծի իշխանի Վլադիմիր Եղեքսանդրովիչի ի 4 սեպտեմբերի հաճեցաւ ելանել յայց Մայր Ակեղեցւոյ Հայոց, և ապա՝ Երբին Սայսերական Սեծութիւնն մեկնեցաւ ի 5 ամսոյս երթալ ի Պետրովսկի: